YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

13 päivänä tammikuuta 2004 *

Asiassa C-453/00,

jonka College van Beroep voor het bedrijfsleven (Alankomaat) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Kühne & Heitz NV

vastaan

Productschap voor Pluimvee en Eieren

ennakkoratkaisun yhteisön oikeuden ja erityisesti EY 10 artiklaan perustuvan yhteistyön periaatteen tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat P. Jann, C. W. A. Timmermans, C. Gulmann ja J. N. Cunha Rodrigues sekä tuomarit A. La Pergola, J.-P. Puissochet, R. Schintgen, F. Macken, N. Colneric (esittelevä tuomari) ja S. von Bahr,

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Kühne & Heitz NV, edustajanaan advocaat A. J. Braakman,

— Productschap voor Pluimvee en Eieren, edustajanaan varapääsihteeri C. M. den Hoed,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehenään H. G. Sevenster,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues ja C. Vasak,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään T. van Rijn,

— EFTAn valvontaviranomainen, asiamiehenään B. Eiríksdóttir,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Kühne & Heitz NV:n, edustajanaan A. J. Braakman, Alankomaiden hallituksen, asiamiehinään H. G. Sevenster ja J. G. M. van Bakel, Ranskan hallituksen, asiamiehinään R. Abraham ja C. Isidoro, komission, asiamiehenään T. van Rijn, ja EFTAn valvontaviranomaisen, asiamiehenään B. Eiríksdóttir, 9.10.2002 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 17.6.2003 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 College van Beroep voor het bedrijfsleven on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 1.11.2000 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 11.12.2000, EY 234 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen yhteisön oikeuden ja erityisesti EY 10 artiklaan perustuvan yhteistyön periaatteen tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty Kühne & Heitz NV:n (jäljempänä Kühne & Heitz) ja Productschap voor Pluimvee en Eierenin (jäljempänä Productschap) välisessä riita-asiassa, jossa on kyse vientituen maksamisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 EY 10 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Jäsenvaltiot toteuttavat kaikki yleis- ja erityistoimenpiteet, jotka ovat aiheellisia tästä sopimuksesta tai yhteisön toimielinten säädöksistä johtuvien velvoitteiden täyttämisen varmistamiseksi. Ne helpottavat yhteisön päämäärän toteuttamista.

Ne pidättyvät kaikista toimenpiteistä, jotka ovat omiaan vaarantamaan tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamista."

4 Alankomaiden oikeudessa algemene wet bestuursrecht -nimisen, 4.6.1992 annetun lain (yleinen hallintolaki; Stbl. 1992, s. 315), sellaisena kuin se on muutettuna viimeksi 12.12.2001 (Stbl. 2001, s. 664), 4:6 §:ssä ja 8:88 §:ssä säädetään seuraavaa:

"4:6 §

1. Silloin kun hakemus on kokonaan tai osittain päätöksellä hylätty, uusi hakemus voidaan tehdä ainoastaan sillä edellytyksellä, että hakija vetoaa uusiin tosiseikkoihin tai olosuhteiden muutokseen.

2. Jos mihinkään uuteen tosiseikkaan tai olosuhteiden muutokseen ei vedota, hallintoelin voi soveltamatta 4:5 §:ää hylätä hakemuksen viittaamalla aiempaan hylkäävään päätökseensä.

— —

8:88 §

1. Tuomioistuin voi asianosaisen vaatimuksesta muuttaa lainvoimaista tuomiota, jos asiassa on ilmennyt tosiseikkoja tai olosuhteita, jotka

a) ovat tapahtuneet ennen tuomion antamista

b) eivät olleet eivätkä voineet kohtuudella olla kantajan tiedossa ennen tuomion antamista ja

c) olisivat saattaneet johtaa toisenlaiseen ratkaisuun, jos ne olisivat olleet tuomioistuimen tiedossa.

2. Tarvittavin osin sovelletaan vastaavasti 6 lukua ja 8.2 ja 8.3 kohtaa."

Pääasia

5 Kühne & Heitz vei vuoden 1986 joulukuun ja vuoden 1987 joulukuun välisenä aikana siipikarjanlihapaloja kolmansiin maihin. Alankomaiden tulliviranomaisille tekemissään ilmoituksissa se totesi näiden tavaroiden kuuluvan yhteisen tullitariffin alanimikkeeseen 02.02 B II e) 3 ("muun siipikarjan koipi-reisipalat ja niiden palat"). Näiden ilmoitusten perusteella Productschap myönsi vientituen tämän alanimikkeen mukaisesti ja maksoi vastaavat määrät.

6 Tarkastuksen jälkeen Productschap luokitteli tavarat uudelleen alanimikkeeseen 02.02 B II ex g ("muut"). Tämän uudelleenluokittelun perusteella se vaati 970 950,98 Alankomaiden guldenin (NLG) määrän palauttamista.

7 Kühne & Heitz vaati tämän palautusvaatimuksen oikaisemista; oikaisuvaatimus hylättiin päätöksellä, josta se valitti College van Beroep voor het bedrijfslevenille. Tämä hylkäsi valituksen 22.11.1991 antamallaan tuomiolla (jäljempänä 22.11.1991 annettu tuomio) sillä perusteella, että kyseessä olevat tavarat eivät kuuluneet alanimikkeessä 02.02 B II e) 3 mainittuun koipi-reisipalojen käsitteeseen. Kyseisessä asiassa Kühne & Heitz ei vaatinut, että yhteisöjen tuomioistuimelle esitettäisiin ennakkoratkaisupyyntö.

8 Tämän jälkeen yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa C-151/93, Voogd Vleesimport en -export, 5.10.1994 antamassaan tuomiossa (Kok. 1994, s. I-4915) seuraavaa:

"20 Koipi-reisipalaa, jossa on mukana osa selkää, on siis pidettävä vanhan nimikkeistön alanimikkeessä 02.02 B II e) 3 ja uuden nimikkeistön alanimikkeessä 0207 41 51 000 tarkoitettuna koipi-reisipalana, jos selkäkappale ei ole niin suuri, että tuotteen ominaisluonne johtuisi siitä.

21 Sen ratkaisemiseksi, onko asia näin, kansallisen tuomioistuimen on otettava huomioon kansalliset kauppatavat ja tavanomaiset paloittelutavat, koska tosiseikkojen tapahtumahetkellä ei ollut olemassa mitään asiaa koskevaa yhteisön sääntöä."

9 Kühne & Heitz haki edellä mainitun, asiassa Voogd Vleesimport en -export annetun tuomion perusteella Productschapilta tukia, joiden palautusta tämä oli siltä sen mukaan virheellisesti vaatinut, minkä lisäksi se haki vuoden 1987 joulukuun jälkeen vietyjen kanankoipi-reisipalojen osalta sensuuruisen tuen maksamista, jonka se olisi saanut, jos ne olisi luokiteltu kyseisen tuomion mukaisesti.

10 Productschap hylkäsi nämä hakemukset ja pysytti oikaisuvaatimuksesta 21.7.1997 tekemällään päätöksellä aiemman päätöksensä. Kühne & Heitz teki tästä päätöksestä valituksen, josta on kyse kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa.

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskeva päätös ja ennakkoratkaisukysymys

11 Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevassa päätöksessä College van Beroep voor het bedrijfsleven hylkää Kühne & Heitzin esittämän toisen hakemuksen, jonka mukaan sille pitäisi maksaa vuoden 1987 joulukuun jälkeen tapahtuneesta viennistä korkeampaa tukea, johon sillä olisi käsityksensä mukaan ollut oikeus.

12 Kühne & Heitzin esittämä ensimmäinen hakemus koskee niiden tukien maksamista, jotka se on joutunut virheellisesti palauttamaan, ja tältä osin College van Beroep voor het bedrijfsleven täsmentää, että Alankomaiden oikeudessa hallintoelimellä on lähtökohtaisesti aina toimivalta muuttaa lopullista päätöstä. Tällainen toimivalta voi tapauskohtaisesti tarkoittaa velvollisuutta peruuttaa tällainen päätös.

13 College van Beroep voor het bedrijfsleven katsoo, että Productschap ei ole ottanut huomioon näitä seikkoja, kun se on katsonut, että Kühne & Heitz voi ainoastaan hakea tässä tuomioistuimessa muutosta 22.11.1991 annettuun tuomioon. Sen mukaan Productschap on tulkinnut oikeussääntöjä virheellisesti.

14 College van Beroep voor het bedrijfsleven katsoo kuitenkin, että vaikka lähtökohtaisesti on mahdollista tällä perusteella kumota 21.7.1997 tehty päätös, tällainen kumoaminen on hyödyllistä ja järkevää ainoastaan, jos on varmaa, että Productschapilla on paitsi toimivalta muuttaa aiempaa päätöstään myös velvollisuus tutkia uudelleen, onko yhtiöllä oikeus tukeen kunkin viedyn tuotteen osalta, ja jos on, velvollisuus määritellä tämän tuen määrä.

15 College van Beroep voor het bedrijfsleven toteaa tästä tutkintavelvollisuudesta, että lähtökohtana on pidettävä sitä, että lopullisen hallintopäätöksen jälkeen annettu oikeuskäytäntö ei sinänsä voi vaikuttaa päätöksen lopullisuuteen. Tämä koskee myös yhteisöjen tuomioistuimen antamia ennakkoratkaisuja, joissa todetaan, miten tulkittua sääntöä olisi pitänyt soveltaa sen voimaantulosta alkaen, ellei yhteisöjen tuomioistuin nimenomaisesti toisin päätä. Kansallinen tuomioistuin toteaa, että sellaisesta käsityksestä, jonka mukaan lopullisia päätöksiä on muutettava myöhemmän oikeuskäytännön, tässä asiassa yhteisön oikeuskäytännön, noudattamiseksi, aiheutuu hallinnollinen kaaos, minkä lisäksi sillä vaarannetaan vakavasti oikeusvarmuus, joten sitä ei voida hyväksyä.

16 College van Beroep voor het bedrijfsleven toteaa kuitenkin, että Alankomaiden oikeudessa hyväksytään tietyissä tilanteissa se, että myöhemmällä oikeuskäytännöllä voi olla vaikutuksia asioissa, joissa muutoksenhakukeinot on jo käytetty. Tältä osin se muistuttaa Hoge Raad der Nederlandenin (Alankomaat) oikeuskäytännöstä, joka koskee Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen antamien tuomioiden vaikutuksia rikosasioissa. Hoge Raad der Nederlanden katsoi 1.2.1991 antamassaan tuomiossa (Nederlandse Jurisprudentie — NJ — 1991, s. 413), että se, että myöhemmin todetaan loukatun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 6 artiklassa suojattua perusoikeutta, on ratkaiseva peruste, jolla voidaan estää rikosasiassa annetun sellaisen ratkaisun täytäntöönpano, johon ei voida hakea muutosta.

17 College van Beroep voor het bedrijfsleven pohtii sitä, onko tehtävä poikkeus hallintopäätöksen lopullisuudesta nyt käsiteltävänä olevan kaltaisessa tapauksessa, jossa ensinnäkin Kühne & Heitz on käyttänyt kaikki käytössään olleet muutoksenhakukeinot, jossa toiseksi sen tulkinta yhteisön oikeudesta on osoittautunut yhteisöjen tuomioistuimen myöhemmin antaman tuomion vastaiseksi ja jossa kolmanneksi kyseessä ollut henkilö on kääntynyt hallintoelimen puoleen välittömästi saatuaan tietää tästä yhteisöjen tuomioistuimen tuomiosta.

18 College van Beroep voor het bedrijfslevenin mukaan tämä kysymys on oikeutettu erityisesti ottaen huomioon EY 234 artikla, jonka mukaan tuomioistuimella, jonka ratkaisuihin ei saa hakea muutosta, on velvollisuus esittää yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymys. Vuonna 1991 College van Beroep voor het bedrijfsleven katsoi virheellisesti asiassa 283/81, Cilfit ym., 6.10.1982 annetun tuomion (Kok. 1982, s. 3415, Kok. Ep. VI, s. 537) perusteella, että sillä ei ole tällaista velvollisuutta, koska sen mukaan tariffin alanimikkeen tulkinnasta ei ollut mitään epäilystä. Kansallinen tuomioistuin siis pohtii, edellyttääkö yhteisön oikeuden tehokas ja täysimääräinen täytäntöönpano sitä, että nyt sen käsiteltävänä olevan kaltaisessa asiassa lievennetään sääntöä, jonka mukaan hallintopäätös on luonteeltaan lopullinen.

19 Edellä esitetyn perusteella College van Beroep voor het bedrijfsleven on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Edellyttääkö yhteisön oikeus ja erityisesti EY 10 artiklaan sisältyvä lojaliteettiperiaate, että hallintoelimen on tämän tapauksen olosuhteissa, sellaisina kuin ne on tämän välipäätöksen perusteluissa kuvailtu, muutettava lopullista päätöstä varmistaakseen yhteisön oikeuden, sellaisena kuin sitä on myöhemmin annetun ennakkoratkaisun mukaan tulkittava, täysimääräisen vaikutuksen?"

Ennakkoratkaisukysymys

20 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut, jäsenvaltioiden kaikkien elinten tehtävänä on toimivaltansa rajoissa varmistaa yhteisön oikeussääntöjen noudattaminen (ks. asia C-8/88, Saksa v. komissio, tuomio 12.6.1990, Kok. 1990, s. I-2321, 13 kohta).

21 Tulkinnalla, jonka yhteisöjen tuomioistuin EY 234 artiklassa sille annettua toimivaltaa käyttäen antaa yhteisön oikeussäännölle, selvennetään ja täsmennetään kyseisen oikeussäännön merkitystä ja ulottuvuutta niin, että yhteisöjen tuomioistuimen tulkinnasta ilmenee, miten tätä oikeussääntöä täytyy tai olisi täytynyt tulkita ja soveltaa sen voimaantulosta lähtien (ks. mm. asia 61/79, Denkavit italiana, tuomio 27.3.1980, Kok. 1980, s. 1205, Kok. Ep. V, s. 149, 16 kohta ja asia C-50/96, Deutsche Telekom, tuomio 10.2.2000, Kok. 2000, s. I-743, 43 kohta).

22 Tästä seuraa, että hallintoelimen täytyy soveltaa näin tulkittua yhteisön oikeussääntöä toimivaltansa rajoissa myös oikeussuhteisiin, jotka ovat syntyneet ja jotka on perustettu ennen yhteisöjen tuomioistuimen tulkintaa koskevan ennakkoratkaisun antamista.

23 Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa on kysymys siitä, onko tätä velvollisuutta noudatettava riippumatta siitä, että hallintopäätös on tullut lopulliseksi, ennen kuin vaaditaan päätöksen muuttamista yhteisöjen tuomioistuimen tulkintaa koskevan ennakkoratkaisun noudattamiseksi.

24 On muistutettava, että oikeusvarmuus on yksi yhteisön oikeudessa vahvistettu yleinen periaate. Hallintopäätöksestä tulee lopullinen, kun muutoksenhakua varten säädetyt kohtuulliset määräajat ovat päättyneet tai kun muutoksenhakukeinot on käytetty, ja tämä päätöksen lopullisuus myötävaikuttaa oikeusvarmuuteen; tästä seuraa, että yhteisön oikeudessa ei edellytetä, että hallintoelimellä olisi lähtökohtaisesti velvollisuus muuttaa hallintopäätöstä, josta on tullut lopullinen.

25 Kansallinen tuomioistuin kuitenkin täsmentää, että siinä tapauksessa, että kolmansien oikeuksia ei loukata, Alankomaiden oikeudessa hallintoelimellä on aina toimivalta muuttaa lopullista päätöstä ja että tilanteesta riippuen tämä toimivalta voi tarkoittaa sitä, että sillä on velvollisuus peruuttaa tällainen päätös, vaikka Alankomaiden oikeudessa ei edellytetä, että toimivaltainen elin systemaattisesti muuttaa lopullisia hallintopäätöksiä niiden tekemisen jälkeen annetun oikeuskäytännön noudattamiseksi. Kansallisen tuomioistuimen kysymyksellä halutaan tietää, johtuuko yhteisön oikeudesta kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa velvollisuus muuttaa lopullista hallintopäätöstä.

26 Kuten asiakirja-aineistosta ilmenee, tilanne on seuraavanlainen. Ensinnäkin kansallisen oikeuden mukaan hallintoelin voi muuttaa kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa kyseessä olevaa lopullista päätöstä. Toiseksi hallintopäätöksestä on tullut lopullinen vasta sellaisen kansallisen tuomioistuimen antaman tuomion jälkeen, jonka ratkaisuihin ei saa hakea muutosta. Kolmanneksi tämä tuomio perustui yhteisöjen tuomioistuimen myöhemmin antama tuomio huomioon ottaen virheelliseen yhteisön oikeuden tulkintaan, johon päädyttiin esittämättä yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymystä, vaikka EY 234 artiklan kolmannessa kohdassa määrätyt edellytykset täyttyivät. Neljänneksi kyseessä oleva henkilö on kääntynyt hallintoelimen puoleen välittömästi saatuaan tietää tästä yhteisöjen tuomioistuimen tuomiosta.

27 Tällaisessa tilanteessa kyseisellä hallintoelimellä on EY 10 artiklaan perustuvaa yhteistyön periaatetta sovellettaessa velvollisuus tutkia uudelleen tämä päätös yhteisöjen tuomioistuimen tällä välin antaman, sovellettavaa yhteisön oikeuden säännöstä koskevan tulkinnan huomioon ottamiseksi. Hallintoelimen on ratkaistava tämän uudelleentutkinnan tulosten perusteella, miltä osin sen on muutettava kyseistä päätöstä, jolloin kolmansien intressejä ei voida loukata.

28 Edellä esitetty huomioon ottaen esitettyyn kysymykseen on vastattava, että EY 10 artiklaan perustuva yhteistyön periaate edellyttää, että hallintoelimen, jolle on esitetty hakemus lopullisen hallintopäätöksen uudelleen tutkimisesta, jotta se ottaisi huomioon yhteisöjen tuomioistuimen tällä välin antaman, sovellettavaa oikeussääntöä koskevan tulkinnan, on tutkittava uudelleen tämä päätös, jos

— sillä on kansallisen lainsäädännön mukaan toimivalta muuttaa tätä päätöstä

— kyseisestä päätöksestä on tullut lopullinen sitä viimeisenä oikeusasteena käsitelleen kansallisen tuomioistuimen tuomion takia

— tämä tuomio perustui yhteisöjen tuomioistuimen tämän tuomion jälkeen antama oikeuskäytäntö huomioon ottaen virheelliseen yhteisön oikeuden tulkintaan, johon päädyttiin esittämättä yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymystä, vaikka EY 234 artiklan kolmannessa kohdassa määrätyt edellytykset täyttyivät, ja

— kyseessä oleva henkilö on kääntynyt hallintoelimen puoleen välittömästi saatuaan tietää kyseisestä oikeuskäytännöstä.

Oikeudenkäyntikulut

29 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Alankomaiden ja Ranskan hallituksille, komissiolle ja EFTAn valvontaviranomaiselle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut College van Beroep voor het bedrijfslevenin 1.11.2000 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

EY 10 artiklaan perustuva yhteistyön periaate edellyttää, etta hallintoelimen, jolle on esitetty hakemus lopullisen hallinhtopäätöksen uudelleen tutkimisesta, jotta se

ottaisi huomioon yhteisöjen tuomioistuimen tällä välin antaman, sovellettavaa oikeussääntöä koskevan tulkinnan, on tutkittava uudelleen tämä päätös, jos

— sillä on kansallisen lainsäädännön mukaan toimivalta muuttaa tätä päätöstä

— kyseisestä päätöksestä on tullut lopullinen sitä viimeisenä oikeusasteena käsitelleen kansallisen tuomioistuimen tuomion takia

— tämä tuomio perustui yhteisöjen tuomioistuimen tämän tuomion jälkeen antama oikeuskäytäntö huomioon ottaen virheelliseen yhteisön oikeuden tulkintaan, johon päädyttiin esittämättä yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymystä, vaikka EY 234 artiklan kolmannessa kohdassa määrätyt edellytykset täyttyivät

— kyseessä oleva henkilö on kääntynyt hallintoelimen puoleen välittömästi saatuaan tietää kyseisestä oikeuskäytännöstä.

Skouris Jann Timmermans

Gulmann Cunha Rodrigues La Pergola

Puissochet Schintgen Macken

Colneric von Bahr

Julistettiin Luxemburgissa 13 päivänä tammikuuta 2004.

R. Grass V. Skouris

kirjaaja presidentti